Johan Herman Wessel (1742-1785)

Tekst / illustrasjoner:
Ariane Schjelderup og Øyvind Olsholt /
Sist oppdatert: 15. november 2003

Om Johan Herman Wessel

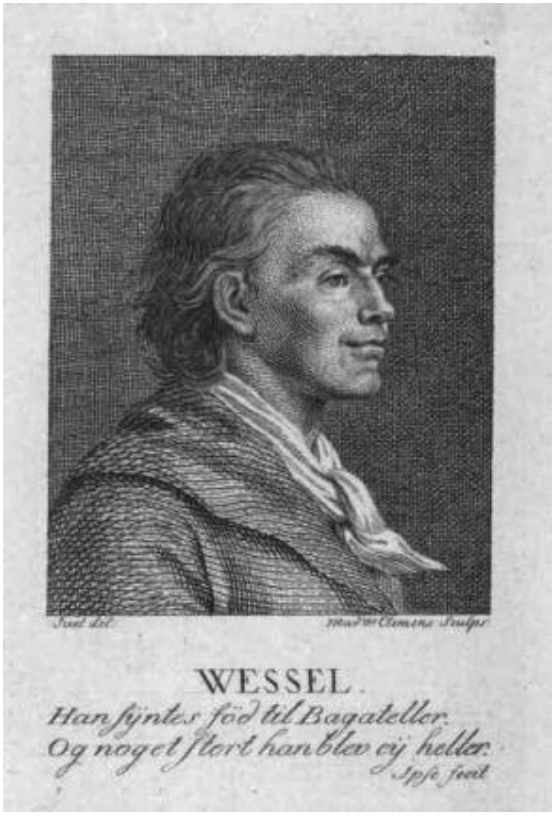

Johan Herman Wessel ble født i Jonsned nær Vestby i Akershus. Faren var prest. Wessel gikk på Latinskolen i Oslo, og som vanlig var på den tiden reiste han da han var ferdig (1761) til København for å studere videre ved universitetet der. Han studerte fransk og engelsk, men tok aldri noen eksamen. Han foretrakk en bohemtilværelse hvor han levde fra hånd til munn ved å undervise i språk, skrive avisartikler og ta på seg andre tilfeldige skriveoppdrag. I 1772 var han med å stifte den litterære klubben *Det Norske Selskab* (mer om dette sist i dokumentet).

Da hadde han allerede forfattet sitt livs eneste større litterære arbeide, den klassiske parodikomedien *Kærlighed uden Strømper*. Den var opprinnelig skrevet som en spøk, ment for opplesning i vennekretsen, men vennene hans oppfordret ham til å få den trykket og sendt til teateret, hvor den ble oppført samme år med stor suksess. Den er blitt stående som en klassiker i dansk litteratur (han regnes i Danmark som dansk ettersom han bodde hele sitt voksne liv i Danmark). Det som særlig gjør dette stykket så komisk er misforholdet mellom formen og innholdet: formen er høyttravende mens innholdet er helt vanvittig.

«Det Norske Selskab» utgav ialt tre diktsamlinger, og Wessel bidro her med flere dikt som hadde et mer alvorlig innhold, og som var mer i samsvar med tidens stil (*Oderne til Søvnen* og *Nøisomhed* i 1775, et lystspill, *Lykken bedre end*

Forstanden, skrevet året etter, og et satirisk drama, *Anno 7603* fra Wessels dødsår). Ingen av disse er imidlertid av samme kvalitet som Wessels hovedverk, og utmerker seg heller ikke i forhold til middelmådige verker av andre diktere på denne tiden.

Men utover dette forfattet han i tillegg mange komiske fortellinger som er blitt klassikere blant tidens dansk/norske litteratur. På Wessels tid ble de hyppig brukt til opplesninger, og bidro til mye almen lystighet. Blant disse diktene kan nevnes *Smeden og Bageren*, *Herremanden*, *Hundemordet*, *Gaffelen*, *Mosters Pølser*, *Posthuset* m.fl. (De to førstnevnte diktene har vi laget egne oppgavesett på.)

En av grunnene til at Wessel er blitt stående for ettertiden er, foruten de få litterære perlene han har skrevet, alle beretningene om hans forfatterpersonlighet. Han var vittig, slagferdig og hadde et skarpt hode. Alle kjente til ham. Han deklamerte gjerne selvskrevne tekster og var alltid rede for spøk og moro. Han var en blanding av geni og bohem, og han levde et temmelig utsvevende liv. Så ble han heller ikke så gammel: han døde i København i 1785.

Mer om *Det Norske Selskab*

Rundt 1770 var det en ny giv blant danske diktere. Dikteren Johannes Ewald (1743-81) hadde fornyet diktningen, og fått mange disipler. De norske akademikerne «i eksil» hadde derfor behov for å skape noe eget, et «norsk» motsvar. Mens de unge Ewald-begeistrede danske akademikerne pleide å samles på madame Nergaards kaffehus i Badstuestræde, begynte derfor de norske akademikerne å søke sammen til «litterær passiar» hos vintapper Juel i Sværtegade.

De stiftet en klubb og ga den navnet *Det Norske Selskab*. Andre sentrale medlemmer var: dramatikerne J. Nordahl Bruun og N.K. Bredal, Ove Gjerløw Meyer, Johan Vibe, filologen Søren Monrad, filosofen Niels Treschow, juristen Jakob Edvard Colbjørnsen, kritikeren Claus Fasting, dikteren P.H. Frimann og teologene Jonas Rein og Jens Zetlitz.

Etter at Johan Herman Wessel vant stor popularitet med teateroppsetningen av *Kærlighed uden Strømper* ble også klubben populær. Også danske forfattere søkte seg til klubben, og måtte snakke med norsk aksent (de norske forfatterne skrev på dansk, men uttalte det på norsk). Samværet var preget av lystige viser og vittig improvisasjon, man konkurerte om å lage det beste vers over et oppgitt emne. Premien var en bolle med punsj. Mange av de opprinnelige medlemmene flyttet etterhvert tilbake til Norge, og noen år senere ble det gjort forsøk på å gjøre om klubben til et estetisk akademi med

årlige prisutdelinger for «poesi og veltalenhet», og man ga ut ialt tre diktsamlinger. Det kom imidlertid aldri noe stort ut av dette. Du kan lese mer om *Det Norske Selskab* her: http://www.kalliope.org/

«Om Johan Hermann Wessel og Det Norske Selskab»